

ÖSSZEFOGLALÓ/ABSTRACT

Tanuló városok, tanuló közösségek

KOZMA TAMÁS

OKTATÁS VAGY TANULÁS?

Az oktatási expanzió egyik nem várt hatása a “tanulási expanzió” lett, amelynek során az oktatás hagyományos, felülről lefelé irányuló hatásait az “alulról” kezdeményezett tanulás hangsúlyozása váltotta föl. A kapcsolódó politikai jellegű állásfoglalások (pl. Freire 1970, Illich 1971), valamint hivatalos dokumentumok (pl. Faure 1971, Delors 1996) azt tükrözik, hogy ez a változás nem elsősorban didaktikai, hanem inkább politikai jellegű volt. A közösségi tanulás – ebben az új értelmezésben – azoknak a hálózata, akik egy adott területi-társadalmi egység keretein belül a legkülönbözőbb helyszíneken tanulnak. Ezeknek a tanulási hálózatoknak az intenzitása és mélysége új ötleteket hoz létre, és ebben az értelemben válik a társadalmi kreativitások és innovációk szülőhelyévé. Az újabb kutatások (pl. a kanadai tanulási index, a német tanulási atlasz) megkísérlik körülhatárolni azokat a térségeket, amelyek ebben az értelemben tanuló régiókká és tanuló városokká válhatnak. Az egyik ilyen kutatás – a hazai LeaRn-projekt – megvizsgálta a tanulás statisztikai mutatóinak térbeli eloszlását Magyarországon, ezzel járulva hozzá a hagyományos “tudástérkép” kiegészítéséhez, valamint a különböző fejlettségű országrészek eddigénél méltányosabb megítéléséhez és fejlesztéséhez.

KULCSSZAVAK: ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS, FELNŐTTKÉPZÉS, DIDAKTIKA, REGIONÁLIS ELEMZÉS

ENGLER ÁGNES – MÁRKUS EDINA

A FORMÁLIS ÉS NEM FORMÁLIS TANULÁS TÉRSÉGI VETÜLETEI

A neveléstudományok hazai szakirodalmában a felnőttképzés formális területe leginkább az iskolarendszerű felnőttoktatást foglalja magában, tehát az alap-, közép- és felsőfokú befejezett iskolai végzettség megszerzésére irányuló képzéseket. A nem formális terület kevésbé jól körülhatárolható, de ha az előbbi megközelítésnél maradunk, az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés tanfolyami jellegű, valamilyen formában szervezett (akár valamilyen képzettséget is adó) képzéseit sorolhatjuk ide. Az iskolarendszerű felnőttképzés történeti vonatkozásainak, funkcionális elemzésének, valamint az intézményrendszerének vizsgálatával több hazai kutatás foglalkozott (többek között Felkai, 2002; Csoma,

2002; Mayer, 2003, 2005, 2006; Bajusz 2008; Engler 2014). Az iskolarendszeren kívüli képzés nem formális keretek között folyó képzéseit végző intézmények és tevékenységük kutatása kevésbé jellemző (Koltai, 2005; Farkas és munkatársai 2011). Mindkét területre az intézményes megközelítés a jellemző. Tanulmányunkban arra teszünk kísérletet, hogy a tanulás oldaláról, a résztvevők felől közelítjük meg a felnőttoktatás, felnőttképzés intézményrendszerét., Megkíséreljük áttekinteni, hogy a felnőttek milyen arányban vesznek részt ezeken a képzéseken és ennek milyen területi sajátosságai figyelhetők meg. A formális felnőttképzésben való részvétel alacsonyabb aránya mellett magasabb-e a nem formális felnőttképzésben való részvétel, vagy az alacsony részvétel minden területen egy adott térségre jellemzően jelenik-e meg. Kutatásunkban a KSH, az OSAP 1665 adatbázisai mellett az engedélyezett felnőttképzési intézmények nyilvántartását használjuk.

KULCSSZAVAK: FORMÁLIS FELNŐTT TANULÁS, NEM FORMÁLIS FELNŐTT TANULÁS, REGIONÁLIS KÜLÖNBBSÉGEK

BENKE MAGDOLNA

A TANULÓ KÖZÖSSÉGEK ÉS A SZAKKÉPZÉS

A tanuló régió, tanuló város, tanuló közösségek témán belül speciális kutatási terep a tanuló közösségek és a szakképzés kapcsolata. A tanuló régió koncepciók elsődlegesen az egyetemeket tekintik innovációs partnernek, s nem érintik a szakképzést és általában a középfokú oktatás és képzést. Számos körülmény gátolja, hogy a szakképző intézmények érdemi partneri szerepet töltsenek be. Nemzetközi kutatási eredmények rávilágítanak azon ellentmondásokra, amelyek a szakképzés-politika centralizáltsága és a helyi tanuló közösségek regionális szemlélete, illetve a szakképzési piaci igények rövid távú és a közösséget éltető bizalom hosszú távú idősüksége között húzódik. Egy hazai empirikus szakértői felmérés szerint a szakképző intézményeknek a tanításon túl is fontos szerepük lehet a helyi közösségek életében. Feltételezzük, hogy a szakképző intézmények és a helyi közösségek kapcsolatának fejlesztése számos tartalmakat rejthet magában.

KULCSSZAVAK: TANULÓ RÉGIÓK, TANULÓ KÖZÖSSÉGEK, SZAKKÉPZÉS, INNOVÁCIÓ, PARTNERSÉG

JUHÁSZ ERIKA – SZABÓ JÓZSEF

KULTURÁLIS TANULÁS: A TANULÁS ÚJ DIMENZIÓJA

A kulturális tanulás a kultúra széleskörű intézményrendszere és eszközrendszere által megvalósuló nonformális és informális tanulási forma. Létezése történetiségében az emberiség létezéséig is visszanyúlik, vizsgálata a kultúrszociológiai irányzatokkal egyidős. Ezek a vizsgálatok azonban elsődlegesen egy-egy részterület (olvasás, múzeumlátogatás, internethasználat stb.) elemzésére terjednek ki, jelen tanulmányunkban pedig ezekhez kívánunk egy elméleti keretet adni. Bemutatjuk, hogy mik azok az intézményi színterek, és melyek azok a kulturális eszközök, amelyek révén a kulturális tanulás bizonyos formái megjelennek és mérhetővé válnak. Az országos statisztikákból képezett kulturális tanulási index alapján pedig bemutatjuk azokat az összefüggéseket, hogy egy régió társadalmi-gazdasági index szerinti fejlettsége miatt fordítottan arányos a kulturális tanulási index szerinti fejlettséggel, és erre építve hogyan hathat a kulturális tanulás feltételrendszerének fejlesztése a térség társadalmi-gazdasági fejlettségére.

KULCSSZAVAK: FELNŐTT TANULÁS, KULTURÁLIS TANULÁS, NONFORMÁLIS TANULÁS, INFORMÁLIS TANULÁS

FORRAY R. KATALIN

MŰVELŐDÉSI VÁROSKÖZPONTOKTÓL A TANULÓ KÖZÖSSÉGEKIG

Az 1980-as évek fontos és magával ragadó projektje volt a művelődési városközpontok szervezése. Olyan elgondolás volt ez, amely amely egységbe foglalta azokat a tereket, ahol a lakosság gyermekektől öreg korukig művelődési funkciókkal látta el az ott élőket. A művelődést Kozma Tamással – az akkori városszociológusok, városfejlesztők törekvései alapján – olyan tágas fogalomnak értettük, ahol az épített és szervezeti funkciókkal ellátott központi együttes széles körben képes kielégíteni az ott élők igényeit. Hasonlók létesültek akkor, mindenekelőtt a pécsi projekt volt híres. Hasonló hipotézisű kutatásokra bukkantunk a nemzetközi tudományos kiadványok között is. Az évek során érdeklődésünk az épített környezetről folyamatosan a lakosságra terelődött. Azt vizsgáltuk, milyen – akár művelődésinek is nevezhető – igényeket, és ezek alapján milyen tevékenységi formákat formál ki a lakosság egy-egy helyen, hogyan képes ezeket megjeleníteni és képviselni. A művelődést és a művelődési igényeket tágan értelmeztük, értelmezzük. A kutatásunk súlypontja ennek alapján a közösségekre fordult. A művelődést pedig – a nemzetközileg is ebben az értelemben alkalmazott – tanulás fogalomra cseréltük. Azt vizsgáljuk, milyen tanulási igényei és lehetőségei vannak a lakosságnak egy-egy térségben, elsősorban egyes kisebb városokban, de nagyobb területi egységekben. Tanuló közösségek ezekben a vizsgálatokban a helyi lakosságot, illetve annak egyes csoportjait értjük.

KULCSSZAVAK: TANULÓ RÉGIÓ, KOMPLEX INDEX, KORRELÁCIÓ, TEMATIKUS TÉRKÉP

GÁL ZOLTÁN

EGYETEM ÉS A VÁROS

A tanulmány az egyetemek funkcióbővülésének kontextusában azt vizsgálja, hogy milyen szerepet töltenek be az egyetemek városuk, illetve térségük fejlődésében. A vonatkozó szakirodalom összegző áttekintése után bemutatja az egyetemek harmadik, negyedik funkciójához kapcsolódó legfontosabb elméleti megfontolásokat, az egyetemek gazdasági, innovációs és kulturális szerepvállalását, ill. a szolgáltató egyetem jellemzőit. Ismerteti azokat a fő ismérveket, amelyekben a periférikus térségek, vidéki városok egyetemei különböznek a főként nagyvárosi térségekben elhelyezkedő, vezető egyetemektől. A magyarországi felsőoktatási szektor oktatási és innovációs funkciójának területi sajátosságait elemezve a tanulmány kitér azokra a fejlesztéspolitikai kezdeményezésekre, melyek az egyetemi szféra támogatásán keresztül hozzájárulhatnak a helyi gazdaság és a KKV-k fejlődésének beindulásához, valamint a regionális gazdasági előnyök kiaknázásához, az egyetemek erősebb közösségi beágyazódásának, illetve térségi szolgáltató funkciójuk erősítése révén. A tanulmány kitér arra, hogy milyen igényeket támaszt az egyetemek helyi és regionális elkötelezettsége a képzési, illetve a kutatási profilok átalakításában. Milyen hatással van a gazdasági környezet a kutatási profilok kialakításában. Megvizsgálja, hogy a kelet-európai makrokörnyezetben, illetve a periférián miért korlátozott a piaci finanszírozás lehetősége az állami szerepvállalással szemben.

KULCSSZAVAK: TANULÓ VÁROSOK, FELSŐOKTATÁS, INNOVÁCIÓ

NÉMETH BALÁZS

A TANULÓ VÁROSOK FEJLESZTÉSÉNEK GLOBÁLIS ÉS LOKÁLIS PERSPEKTÍVÁI

A tanuló város koncepció az 1970-es évek derekától kibontakozó, s a gazdasági szervezetek fejlesztését megvalósító *tanuló régió* modell alternatívájaként jelentkezett a település- és gazdaságfejlesztés kombinációjaként. A koncepció fejlesztésére a korai időszakban jelentős hatást gyakorolt az UNESCO 1972-ben kiadott Faure-jelentésében felvázolt ún. *Tanuló társadalom* gondolat és kihívásként hatott az OECD ún. *Nevelő városok (Educating Cities)* c. programja.

A tanuló város koncepció alternatív variációi (*educating cities; smart cities; learning cities; stb.*) az elmúlt négy évtized során a foglalkoztathatóság, a növekedés és a jól szervezett közösségek képét rajzolták fel. A téma szempontjából jelentős változást hozott az UNESCO által 2011-ben elindított ún. *Globális Tanuló Város Kezdeményezés (Global Learning Cities Initiative)*, mely a Tanuló Városok hálózatos fejlesztésének feladatát és a helyi partnerség-alapú tevékenységek összehangolását hangsúlyozza.

Elemzésünk a koncepcióra ható elméleti irányok feltárása mellett a globális partnerség és hálózatosodás okozta változásokat vizsgálja lokális kontextusok összefüggésében.

KULCSSZAVAK: TANULÓ VÁROSOK, TANULÓ KÖZÖSSÉGEK, FELELŐS CSELEKVÉS, KREATIVITÁS, INNOVÁCIÓ

TEPERICS KÁROLY – MÁRTON SÁNDOR – CZIMRE KLÁRA

A TANULÓ VÁROSOK ÉS RÉGIÓK TÁRSADALMI BEÁGYAZOTTSÁGA

Tanuló régió (tanuló város) kutatásunk keretei között komplex index (Learn Index) kialakításával vizsgáltuk Magyarország településeinek tanuláshoz való viszonyát. Az indexalkotás folyamatában a J. Delors-féle tanulási formákat használtuk fel. A munka második fázisában az általunk kreált komplex mutatót (illetve annak alkotóit) társadalmi-gazdasági mérőszámokkal (munkanélküliségi ráta, öregedési index, egy lakosra jutó SzJA érték) és komplex fejlettségi mutatókkal (deprivációs index, jól-léti index) vetettük össze. A várakozásoknak megfelelően erős korrelációt találtunk a gazdasági fejlettség és a formális tanulás eredményei között, de látványosan hiányzik ez a társadalmi aktivitás/közösségi tanulás vonatkozásában. A komplex indexekkel történő összevetés is erős párhuzamokat fed fel, közülük az objektív jól-léti mutató kapcsán észlelhető a legerősebb kapcsolat.

KULCSSZAVAK: TANULÓ RÉGIÓ, TANULÓ VÁROS, KOMPLEX INDEX, REGIONÁLIS KÜLÖNBSEGEK

Learning cities – learning communities

TAMAS KOZMA

EDUCATION OR LEARNING?

One of the unexpected outcomes of the ‘expansion of education’ happened to be an “expansion of learning” as a bottom-up activity as opposed to the top-down activity of schooling, teaching and (formal) education. The related political statements (Freire 1970, Illich 1971) as well as official documents (e.g. Faure 1971, Delors 1996) reflect that this shift of emphasis was not only didactical rather a political development. Community learning in the newer sense means the network of those who started to learn in various ways in a social and territorial unit. The density and intensity of the learning networks may create new ideas and thus would be the nest of social creativity and innovations. Recent research (e.g. the Canadian CLI and the German Atlas of Learning) tried to describe the territorial emergence of ‘learning regions’ and ‘learning cities’. One of them (LeaRn) presents the regional distribution of the statistics of lifelong learning which completes the traditional ‘distribution of knowledge’ in Hungary and may contribute to a more equitable view of the different territories of the country.

KEYWORDS: LIFELONG LEARNING, ADULT EDUCATION, DIDACTICS, REGIONAL ANALYSIS

ÁGNES ENGLER – EDINA MÁRKUS

TERRITORIAL DIMENSION OF THE FORMAL AND NON-FORMAL ADULT LEARNING

In the Hungarian literature the formal adult learning is usually defined as adult education in the school system which is completed at the primary, secondary or tertiary level of education. The non-formal learning is less well-defined; in general it means organized training by an organization. Both of the learning manners are characterized by institutional approach.

Our study attempts to approach the adult education from the perspective of the participants. We examine the participation rates and details using national statistical data, comparing the formal and non-formal learning from territorial approach.

KEYWORDS: FORMAL ADULT LEARNING, NON-FORMAL ADULT LEARNING, REGIONAL DIFFERENCES

MAGDOLNA BENKE

THE LEARNING COMMUNITIES AND THE VOCATIONAL EDUCATION

Within the research field of the learning regions, learning cities and learning communities, we can find a special research topic, the link between the learning communities and vocational education and training (VET). Learning region concepts consider universities as key innovation partners and ignore VET and secondary education in general. Several circumstances reduce the capacity of VET institutions to play a substantial role in the partnership. International research outcomes highlight the contradictions between centralised VET policy and the regional view of local learning communities, and between the short term needs of VET market and the long term needs of trust which serves as a vital force for communities. According to the results of a local expert survey, VET institutions could play a meaningful role in the life of the local communities in addition to education and training. It is assumed that the development of the relationship between VET institutions and local communities could involve a number of reserves.

KEYWORDS: LEARNING REGIONS, LEARNING COMMUNITIES, VET, INNOVATION, PARTNERSHIP

ERIKA JUHÁSZ – JÓZSEF SZABÓ

CULTURAL LEARNING: A NEW DIMENSION IN ADULTS' LEARNING

Cultural learning is a non-formal and informal form of learning, implemented by wide range of institutions and toolkit of culture. Its existence goes back in history to the beginning of mankind, the examination of it as old as culture sociology trends. These examinations primarily analyze only a single subfield of cultural learning (e.g. reading, visiting museums, using the internet etc.), in this presentation we would like to give a theoretical framework to it. We present those institutional scenes and cultural assets by which certain forms of cultural learning appear and become measurable. Based on the cultural learning index – which was made from national statistics – we introduce those connections which explain why the level of development is inversely proportional between the socio-economic index and cultural learning index in some regions, and building on this, how the development of cultural learning conditions may affects on socio-economic development in some regions.

KEYWORDS: ADULT LEARNING, CULTURAL LEARNING, NON-FORMAL LEARNING, INFORMAL LEARNING

KATALIN R FORRAY

FROM EDUCATIONAL CENTRES TO LEARNING CITIES

The concept of 'educational centres' was one of the hidden political movements during the late Kadar regime in Hungary. The concept meant bottom-up initiations within the framework of 'education' and 'culture'. The 'centres of education'--as called by literature and discussions -- meant not only the institutions but also the communities which demanded self governance at least in the realm of education. The idea of self-governed educational communities seems to be revitalised in Hungary by the 'learning community' concept. Learning communities--be they towns or villages--meet the local and regional challenges by collecting new information and absorbing them to the life of the given communities. Case studies of the 'LeaRn Project' show the process of meeting the local

challenges successfully or unsuccessfully. 'Local heroes' play central roles in the successful cases.

KEYWORDS: EDUCATIONAL CENTRES, LEARNING COMMUNITIES, LIFELONG LEARNING

ZOLTÁN GÁL

UNIVERSITY AND THE CITY

The study examines the various roles played by universities in the development of their cities and regions in the context of the third and fourth missions' literature discussing their economic, innovation and cultural functions. After summarizing the literature on the contribution of universities to urban and regional development, the paper looks through the most important theoretical considerations including the developmental role and the main features of the service university. It presents the main issues in which the mid-range universities in peripheral regions are different from the top universities located mainly in metropolitan areas. The paper deals with the regional aspects of educational and innovation functions of the Hungarian higher education sector and discusses those policy initiatives that contribute to the development of the local economy and the SME sector through the support of the HEI sector. The paper concludes that there is a need for stronger local and regional engagement of universities by strengthening service functions in order to adjust their training and research profiles to the needs of their local communities.

KEYWORDS: LEARNING CITIES, HIGHER EDUCATION, INNOVATION

BALÁZS NÉMETH

GLOBAL OF LOCAL PERSPECTIVES OF LEARNING CITIES

This paper provides a shoer analysis of global and local perspectives of learning city-region developments, established in the early 1970s, by focusing on some major approaches having influenced the application of such models into educating cities; smart cities; learning cities; creative cities, etc. so as to raise employability, growth, and collaborations by claiming effective and efficient knowledge transfer and skills development. Therefore, we are going to signal specific theoretical aspect and, accordingly, demonstrating the impact of both global partnership orientations and of knowledge networking in local-regional contexts.

KEYWORDS: LEARNING CITIES, LEARNING COMMUNITIES, RESPONSIBLE ACTION, CREATIVITY, INNOVATION

KÁROLY TEPERICS – SÁNDOR MÁRTON – KLÁRA CZIMRE

SOCIAL EMBEDDEDNESS OF LEARNING CITIES AND REGIONS

Within the framework of our research on learning regions (learning cities), the attitude of the Hungarian settlements towards learning was analysed with the help of the formation of a complex index (LeaRn Index). The learning dimensions developed by Jacques Delors were used in the index-forming process. In the current phase of the work, our complex index (and its components) were compared with a socio-economic indicator (personal income tax per capita) and with complex development indicators (deprivation index, objective well-being index). Strong correlation was found between the economic development level and the formal learning values, as expected, but the absence of a similar correlation is spectacular in the case of social activity/community learning. The comparison with the

complex indexes also reveals strong parallelisms, of which the strongest relationship is observed in relation to the objective well-being indicator. In general, it is true that the best LI values are linked to cities and suburban settlements, but they are also better than other socio-economic indicators in the peripheries.

KEYWORDS: LEARNING REGION, LEARNING CITY, COMPLEX INDEX, REGIONAL DIFFERENCES